

ขนาดของสถานบริการมีผลต่อความต่อเนื่องสม่ำเสมอของการรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์ ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า

สุคนธา คงสีล¹ สุขุม เจียมตน² กนกศักดิ์ วงศ์เป็ง¹ เพชรรัตน์ ศิริสุวรรณ¹ กิตติยา พรหมอ่อน¹ สิทธิกร รองสำลี¹
¹ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขและการประเมินผล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,
²ภาควิชาตจวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสำคัญ : การรับประทานยาต้านไวรัส ต้องมีความต่อเนื่องในการรับประทานยา (Adherence) มากกว่า 95 % จึงสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการกดจำนวนเชื้อไวรัสและผู้ป่วยมีสุขภาพดีขึ้น ไม่เกิดโรคติดต่อฉวยโอกาส และลดโอกาสของการแพร่เชื้อต่อผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสถานบริการ ต่อความต่อเนื่องของการรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า

วิธีการศึกษา : การวิจัยเป็นการศึกษาภาคตัดขวาง ในกลุ่มตัวอย่าง 823 ราย ในจังหวัดขอนแก่น เชียงรายและสงขลา โดยการเลือกโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป 1 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน 2 แห่ง ในแต่ละจังหวัด การประเมินระดับการรับประทานยา อย่างสม่ำเสมอใช้วิธีการนับเม็ดยา และการประเมินด้วยตนเอง ซึ่งการศึกษานี้ได้ผ่านการพิจารณา ด้านจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมของกระทรวงสาธารณสุข

ผลการศึกษา : พบว่าค่าเฉลี่ย adherence จากการนับเม็ดยาและการประเมินด้วยตนเอง เท่ากับร้อยละ 87.4 และ 49.7ตามลำดับ จากวิธีนับเม็ดยา adherence ในโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชน เท่ากับ ร้อยละ 82.7 และ 95.2 ตามลำดับ จากวิธีการประเมินตนเอง adherence ในโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน เท่ากับ ร้อยละ 46.3 และ ร้อยละ 56.5 ตามลำดับ จากการศึกษาวิเคราะห์ Binary logistic regression แบบ univariate พบว่า ระดับของสถานบริการ มีความสัมพันธ์กับระดับ adherence เมื่อประเมินด้วยวิธี Self report โดยโรงพยาบาลชุมชนมีโอกาสที่จะพบ ผู้ที่มีระดับ adherence เป็น 1.51 เท่าของโรงพยาบาลศูนย์ (OR= 1.51, 95% = 1.13-2.02, p-value =0.006) และเมื่อประเมินด้วยวิธีนับเม็ดยา pill count โดย โรงพยาบาลชุมชนมีโอกาสที่จะพบผู้ที่มีระดับ adherence เป็น 4.17 เท่า ของโรงพยาบาลศูนย์ (OR= 4.17, 95% = 2.10-8.31, p-value<0.001)

ระดับสถานบริการ	Self report		OR	95% CI	p-value
	Adherence <95%	Adherence >=95%			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
โรงพยาบาลศูนย์ /ทั่วไป	294(53.7)	253(46.3)	1		
โรงพยาบาลชุมชน	120(43.5)	156(56.5)	1.51	1.13-2.02	0.006

ระดับสถานบริการ	Pill count		OR	95% CI	p-value
	Adherence <95%	Adherence >=95%			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
โรงพยาบาลศูนย์ /ทั่วไป	65(17.3)	310(82.7)	1		
โรงพยาบาลชุมชน	10(4.8)	199(95.2)	4.17	2.10-8.31	<0.001

สรุปและวิจารณ์ : จากการศึกษพบว่า โรงพยาบาลขนาดเล็กมีโอกาสที่จะพบผู้ที่มี adherence สูงกว่าโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป เมื่อประเมินด้วยทั้ง 2 วิธี และเมื่อยืนยันจากการวิเคราะห์ Binary logistic regression แบบ univariate จะเห็นได้ว่าการจัดบริการแม้ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพเดียวกัน แต่การจัดระบบการบริการยาต้านไวรัสที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ความต่อเนื่องในการรับประทานยาต้านไวรัสเอดส์แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นผลจาก ข้อจำกัดของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ทั้งในด้านปริมาณผู้ป่วยและข้อจำกัดของสถานที่

ข้อเสนอแนะ : การสนับสนุนโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ในด้านงบประมาณและกำลังคนเป็นประเด็นสำคัญ รวมทั้งการจัดพื้นที่เป็นสัดส่วน การสนับสนุนให้โรงพยาบาลศูนย์มีมาตรการในการกระตุ้นให้ผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อ สนใจในเรื่องการรับประทานยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอยังเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อการเพิ่ม adherence